

- Ткаченко, І. (2024). Новаторські підходи до викладання хореографії в університетській освіті. *Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (9–10 жовтня 2024 року)*, 94–98. (Tkachenko, I. (2024). Innovative approaches to teaching choreography in university education. *Artistic practices and art education in the cross-cultural space of modernity: materials of the VII All-Ukrainian scientific and practical conference (October 9–10, 2024)*, 94–98).
- Ткаченко, І., Парышкура, Ю. (2024). Approaches to Teaching Choreography in University Education. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 5(139), 62–70.

SUMMARY

Maksymenko Anatolii. Pedagogical principles of choreographic performance.

The article highlights the pedagogical principles of choreographic performance as an innovative direction in the system of arts education. A theoretical analysis of the phenomenon of performance in the context of contemporary choreography is carried out, and its didactic potential in the professional training of future choreographers is outlined. It is substantiated that performance serves as an effective form of artistic and creative experience, combining plastic thinking, elements of improvisation, acting skills, composition, and stage interaction. The main methodological approaches to teaching performative practices are considered, including the integration of interdisciplinary teaching tools, the development of creative thinking, reflective abilities, and the capacity for self-expression. It is determined that the application of performance in the educational process contributes to the formation of key professional competencies: artistic self-realization, communicative openness, adaptability, and innovative capacity. Performance is characterized not only as a stage form but also as a pedagogical strategy that expands the content of choreographic education and provides new vectors for its development in the context of contemporary artistic transformations.

Key words: choreographic performance, arts education, dance pedagogy, competencies, innovative methods, creativity, improvisation.

УДК: 378.091.3:355.5-057.4

Іван Самокиш

Військова академія, м. Одеса
ORCID ID 0000-0002-6077-699X

Святослав Августович

Військова академія, м. Одеса
ORCID ID 0009-0005-6460-940X

DOI 10.24139/2312-5993/2025.03/333-344

ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ МОЛОДИХ ВИКЛАДАЧІВ У ВИЩІЙ ВІЙСЬКОВІЙ ОСВІТІ: ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ

У статті здійснено розширений міждисциплінарний аналіз проблеми професійної адаптації молодих викладачів у системі вищої військової освіти України. Висвітлено глибинні труднощі, що виникають у процесі переходу офіцерів із бойових підрозділів до викладацької діяльності, з урахуванням змін сучасної військової стратегії та освітніх викликів. Детально розглянуто психологічні,

організаційні, педагогічні та соціальні аспекти цього процесу. Обґрунтовано актуальність застосування андрагогічного підходу, систем менторства й цифрових освітніх платформ для підтримки адаптації. Запропоновано цілісну модель професійного становлення, що інтегрує бойовий досвід у викладацьку практику. Окреслено перспективи емпіричної перевірки запропонованих рішень та створення адаптаційної інфраструктури в межах військових ВНЗ.

Ключові слова: професійна адаптація, військова освіта, трансформація досвіду, наставництво, психологічна підтримка, андрагогіка, бойова ідентичність, педагогічна рефлексія.

Постановка проблеми. В умовах широкомасштабної агресії проти України система військової освіти зазнала суттєвих трансформацій, які зумовлені не лише зовнішньополітичними обставинами, а й внутрішніми потребами Збройних Сил у якісному кадровому забезпеченні. Одним із критично важливих напрямів цих змін стало оновлення викладацького складу військових закладів вищої освіти (ВЗВО), які сьогодні виконують функції не лише академічних, а й стратегічних центрів формування професійного ядра офіцерського корпусу. Потреба у швидкому поповненні кадрів призводить до того, що до ВЗВО масово приходять офіцери, які мають значний бойовий досвід, але не завжди володіють педагогічною підготовкою чи розвиненими дидактичними навичками (Андрущенко, 2020).

Для таких фахівців викладацька діяльність стає не лише кар'єрною зміною, а й глибоким особистісним викликом, що потребує переосмислення власної ідентичності, формування нових компетентностей, засвоєння іншого типу професійної культури. Зміна соціального статусу – від учасника бойових дій до викладача – супроводжується кризою ролей, адаптаційним стресом і часто – нерозумінням специфіки освітнього середовища.

Особливо складною ця трансформація є в умовах, коли сама система військової освіти перебуває в процесі інтенсивної модернізації: впровадження нових освітніх стандартів, діджиталізації навчального процесу, переходу до компетентнісного підходу тощо (Васильєв, 2021).

Військове освітнє середовище є специфічним за своєю суттю. Воно поєднує елементи жорсткої вертикалі управління та необхідність дотримання регламентованих процедур із вимогою постійної гнучкості, креативності та здатності до міждисциплінарної інтеграції знань. Молоді викладачі, які звикли до чітких бойових алгоритмів і командної субординації, стикаються із новими реаліями освітньої взаємодії – необхідністю працювати з дорослою аудиторією курсантів, яка має свої потреби, цінності, очікування та психологічні особливості (Карамушка, 2020).

Курсанти дедалі частіше ставлять питання, дискутують, вимагають аргументованих відповідей, що потребує від викладача не лише авторитету, а й педагогічної гнучкості. Крім того, сучасний ВЗВО є простором соціокультурної взаємодії, де важливо враховувати не лише дисциплінарні вимоги, а й міжособистісну комунікацію, командну взаємодію, розвиток критичного мислення та моральних якостей. Для молодого офіцера-викладача, який не мав відповідної педагогічної підготовки, це є складним завданням, яке потребує системної підтримки з боку колективу, керівництва, менторської спільноти. У зв'язку з цим проблема професійної адаптації набуває не лише індивідуального, а й інституційного значення, оскільки від неї залежить якість підготовки майбутніх офіцерів, ефективність освітнього процесу та стабільність викладацького складу.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз актуальних наукових джерел підтверджує складність і багатогранність проблеми. Зокрема, В. Андрущенко розглядає трансформацію вищої освіти як виклик для державних інституцій, особливо в контексті війни (Андрущенко, 2020). О. Васильєв акцентує увагу на потребі у спеціальній військово-педагогічній підготовці офіцерів (Васильєв, 2021). Карамушка підкреслює психологічну складову адаптації персоналу в умовах кризи (Карамушка, 2020).

Дослідження В. Семиченка і О. Колеснікової вказують на важливість інституційної підтримки молодих викладачів та роль організаційної культури у забезпеченні їх успішної інтеграції (Семиченка, 2021; Колеснікової, 2020). В. Ромашко досліджує особливості реформування військової освіти у воєнний період (Ромашко, 2022). С. Черниш порушує питання професійної готовності офіцера до викладацької діяльності, підкреслюючи відсутність у багатьох з них базової педагогічної підготовки (Черниш, 2021).

Інші автори пропонують конкретні механізми підтримки: І. Гончарук досліджує наставництво як ключовий інструмент адаптації (Гончарук, 2021); М. Данилюк і С. Семенюк підкреслюють значення формування педагогічної компетентності та психологічної підтримки (Данилюк, 2022; Семенюк, 2022); А. Кузьменко розглядає цифрові технології як засіб полегшення адаптації (Кузьменко, 2023), а Н. Шевченко акцентує на андрагогічному підході до професійного розвитку офіцерів-викладачів (Шевченко, 2022).

Таким чином, питання адаптації молодих викладачів у військових ЗВО потребує глибокого осмислення як у теоретичному, так і в

практичному вимірі. Необхідно проаналізувати чинники, що сприяють або перешкоджають цьому процесу, виокремити ефективні моделі супроводу, визначити потенціал педагогічних, психологічних та організаційних механізмів, які здатні забезпечити успішну інтеграцію бойового досвіду в систему вищої військової освіти. Саме цим питанням і присвячено дане дослідження.

Мета та завдання дослідження.

Мета: Визначити системні чинники успішної професійної адаптації молодих викладачів у військовій освітній системі та розробити практичні шляхи її оптимізації.

Завдання:

1. Проаналізувати сучасні наукові підходи до професійної адаптації в специфічному контексті ВЗВО.

2. Визначити ключові бар'єри входження в професійну роль викладача для офіцерів із бойовим досвідом.

3. Описати психолого-педагогічні ресурси підтримки в умовах військової дисципліни.

4. Розробити адаптаційну модель на основі менторства, андрагогіки та цифрових технологій.

5. Обґрунтувати пропозиції щодо удосконалення інституційної інфраструктури адаптації в системі військової освіти.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано міждисциплінарний підхід, що поєднує якісні та аналітичні методи. Зокрема використано:

✓ теоретичний аналіз літератури з військової педагогіки, психології, андрагогіки та цифрової дидактики;

✓ узагальнення емпіричних матеріалів з практики адаптації викладачів у ВЗВО;

✓ експертне опитування досвідчених наставників;

✓ інтерв'ювання молодих викладачів із бойовим досвідом;

✓ порівняльно-описовий метод для визначення ефективних моделей адаптації.

Результати дослідження. Наукове підґрунтя дослідження інтегрує напрямки військової педагогіки, андрагогіки, психології посттравматичних станів, теорії професійної ідентичності та цифрової дидактики. Особлива увага приділяється контексту ВЗВО, де професійна адаптація молодих викладачів ускладнюється

стресогенними чинниками, субординаційною логікою, а також бойовим досвідом багатьох фахівців.

Згідно з Л. Карамушкою, психологічна стабільність є ключовим чинником, що забезпечує ефективну професійну трансформацію військового фахівця в умовах зміни професійної ідентичності (Карамушка, 2020). Вона виступає своєрідним фундаментом, на якому будується вся система особистісної та професійної адаптації. Без емоційної врівноваженості, здатності до саморегуляції та управління стресом неможливе повноцінне включення в освітній процес як у нову сферу діяльності. Психологічна стабільність сприяє налагодженню ефективної комунікації з курсантами, зменшує рівень тривожності та внутрішнього супротиву щодо нових обов'язків і дає змогу зберігати впевненість у професійній компетентності. Саме вона дозволяє поступово інтегрувати досвід бойових дій у мирне академічне середовище, перетворюючи травматичний досвід у джерело професійного ресурсу.

На думку В. Семиченка, важливу роль у цьому процесі відіграє активна рефлексія – здатність усвідомлювати власні внутрішні зміни, критично оцінювати особистісні реакції на нові професійні виклики та трансформувати їх у стратегії ефективної адаптації. Рефлексія є не лише психологічною, а й педагогічною категорією, яка забезпечує перехід від спонтанної діяльності до усвідомленої професійної поведінки. У випадку офіцерів, що переходять до викладацької діяльності, це передбачає осмислення ролі педагога не як технічного транслятора знань, а як лідера освітнього процесу, фасилітатора критичного мислення та морального наставника. Завдяки рефлексії стає можливим формування нової педагогічної ідентичності, яка поєднує бойовий досвід із гуманістичними ідеалами освіти (Семиченко, 2021).

У вищих військових навчальних закладах процес такої трансформації є особливо складним через існування глибоких протиріч між військовою та педагогічною логікою. З одного боку, викладачі звикли до жорсткої дисципліни, субординації, чітких алгоритмів прийняття рішень, притаманних бойовим умовам. З іншого – освітнє середовище вимагає гнучкості, здатності до відкритого діалогу, креативності та емоційної відкритості. Це протиріччя створює додатковий адаптаційний тиск і потребує ефективних механізмів посередництва між двома культурними моделями. Саме тому система наставництва розглядається як центральний механізм професійної адаптації (Колеснікова, 2020;

Гончарук, 2021). Вона дозволяє молодим викладачам спиратися на досвідчених менторів, які не лише передають знання, а й моделюють адаптивні стратегії, підтримують психологічно та створюють простір для безпечного входження в професійну спільноту.

У цьому контексті важливим вектором трансформації виступає цифровізація освітнього процесу. А. Кузьменко акцентує на тому, що цифрові технології змінюють саму природу викладацької діяльності: від авторитарної трансляції знань до фасилітації індивідуальних освітніх траєкторій. Завдяки LMS-системам, хмарним платформам, візуалізаційним інструментам і інтерфейсам для взаємодії у реальному часі, викладач отримує можливість адаптувати навчальний контент до рівня підготовки, запитів і досвіду кожного курсанта (Кузьменко, 2023). Це не лише підвищує ефективність викладання, а й знижує бар'єри у спілкуванні, створює простір для самовираження і партнерського навчання. Таким чином, цифрові інструменти виступають одночасно засобом підвищення педагогічної компетентності та ресурсом психологічної адаптації.

Н. Шевченко доповнює цю позицію, висвітлюючи андрагогічні засади адаптації – тобто підходи, що орієнтовані на навчання дорослих (Шевченко, 2022). Вона наголошує, що саме андрагогіка дозволяє побудувати якісну комунікацію між викладачем і слухачем, враховуючи суб'єктність, життєвий досвід та мотиваційні установки останнього. Для офіцера-викладача це означає перехід від вертикальної моделі «викладач-курсант» до горизонтальної взаємодії «партнер-партнер», що значно знижує рівень напруги, підвищує рівень взаємодовіри та сприяє ефективному формуванню компетентностей. В умовах ВЗВО андрагогіка стає ключовим чинником гуманізації освітнього середовища й адаптації викладача до нових ролей.

На основі узагальнення отриманих матеріалів виокремлено п'ять категорій труднощів, які найбільше впливають на процес адаптації:

1. Педагогічні: недостатність знань з методики викладання, складнощі з розробкою навчальних програм, нерозуміння специфіки освітньої комунікації, брак досвіду в організації інтерактивного навчального середовища, відсутність практики інтеграції бойового досвіду в навчальний контент, складність адаптації змісту до запитів дорослих слухачів із польовим досвідом, труднощі в моделюванні змістовно насичених занять із елементами військової реальності, відсутність педагогічного репертуару інтерактивних методик.

2. Психологічні: наявність посттравматичних розладів, емоційне вигорання, криза ідентичності, конфлікт між попереднім статусом військового та новою педагогічною роллю, страх втрати авторитету, емоційна закритість у комунікації з колегами та курсантами, амбівалентне сприйняття академічної спільноти, психологічна ізоляція, труднощі у створенні емоційно безпечного освітнього середовища.

3. Організаційні: перевантаження адміністративною роботою, нестача часу на підготовку до занять, нечіткість регламентів, відсутність індивідуального планування адаптації, недосконалість процедур оцінювання ефективності викладання, слабка координація між структурними підрозділами, відсутність міжкафедральної комунікації, дублювання функціоналу, нестача адаптаційної підтримки з боку адміністрації.

4. Соціальні: недостатня інтеграція в колектив, слабка неформальна підтримка, дистанційованість, відсутність горизонтальних зв'язків, труднощі налагодження партнерських взаємин, недостатній рівень корпоративної культури, розрив поколінь, конкуренція замість співпраці, нерівність доступу до неформальних ресурсів.

5. Ціннісні: втрата відчуття місії, невідповідність між особистими переконаннями та новими вимогами, зниження мотивації через формальний підхід керівництва, внутрішній спротив трансформації, конфлікт між гуманістичними ідеалами освіти й досвідом насильницької реальності війни, втрата довіри до системи, розчарування у місії викладання, криза професійної мотивації.

Водночас встановлено чинники, які полегшують адаптацію:

1. Ефективне наставництво – наявність авторитетної особи, яка виступає ментором і забезпечує психологічну та методичну підтримку, надає зворотний зв'язок, сприяє формуванню індивідуальної освітньої траєкторії викладача, а також створює безпечний простір для рефлексії, посилює почуття залученості до професійної спільноти.

2. Інтеграція бойового досвіду в навчальні кейси, що сприяє автентичності викладача та авторитету серед слухачів, дозволяє осмислити власний досвід і трансформувати його у професійну компетентність, розширює спектр практичних прикладів і створює глибший емоційний зв'язок зі слухачами.

3. Підвищення кваліфікації у сфері цифрової дидактики – використання LMS-платформ, хмарних технологій, візуалізаційного

контенту, оволодіння засобами цифрової педагогіки, що забезпечують інтерактивність та індивідуалізацію навчання, а також дозволяють створювати адаптивне освітнє середовище відповідно до індивідуальних потреб слухачів.

4. Застосування андрагогічних підходів – фокус на індивідуалізації, суб'єктності, самоосвіті, формуванні партнерських відносин із слухачами, розвиток здатності до фасилітації групових процесів і навчання в команді, розбудова культури взаємодії на засадах поваги, діалогу та взаємного збагачення.

5. Участь у професійних мережах і спільнотах – обмін досвідом, колегіальна підтримка, залучення до зовнішніх проєктів, що сприяє розширенню професійного кругозору, соціальній залученості та формуванню ідентичності викладача як члена академічної спільноти, створює простір для професійного росту, підтримує мотивацію та самоактуалізацію.

Серед критеріїв успішної адаптації виокремлено:

1. Фахові: відповідність методичному стандарту, позитивна динаміка освітніх результатів, уміння моделювати навчальні ситуації з урахуванням бойового досвіду слухачів, здатність інтегрувати інноваційні педагогічні практики, готовність до адаптації навчального контенту до нових реалій;

2. Психологічні: внутрішнє прийняття ролі, емоційна стабільність, стійкість до стресу, наявність мотивації до самовдосконалення, зниження тривожності, наявність адаптивних копінг-стратегій, задоволеність професійною діяльністю;

3. Соціальні: активна комунікація в колективі, включення в неформальні процеси, здатність до міжособистісної взаємодії з колегами та слухачами, ефективність у командній роботі, готовність до горизонтального лідерства;

4. Динамічні: здатність до постійного вдосконалення, відкритість до змін, розвиток педагогічної рефлексії, інноваційність, готовність до освоєння нових ролей (тренера, фасилітатора, куратора), здатність до самоорганізації та навчання протягом життя.

Наше дослідження має виразне прикладне значення та відкриває широкі можливості для вдосконалення освітнього процесу, кадрової політики та інституційної підтримки молодих викладачів у системі військової освіти. Його результати можуть слугувати основою для формування адаптаційної інфраструктури ВЗВО, зокрема через

впровадження цілісних програм наставництва, які поєднують менторську підтримку, педагогічну фасилітацію та індивідуальне тьюторство.

Розробка стандартів взаємодії між наставниками та молодими викладачами, включно з цифровими маршрутами професійного становлення, дозволить підвищити ефективність інтеграції нових кадрів у педагогічне середовище.

Практичне значення також полягає у створенні тренінгових програм із педагогіки війни, цифрової дидактики, критичного мислення та психологічної безпеки. Такі тренінги можуть включати адаптаційні симуляції, VR-моделі бойових ситуацій, кейси з реальними освітніми дилемами та візуалізовані протоколи прийняття рішень у стресових умовах. Особливо важливо інтегрувати результати дослідження в підвищення кваліфікації викладачів, зокрема у форматі *blended learning*, що поєднує онлайн-курси з фасилітованими обговореннями.

Значним є потенціал дослідження в аспекті організації психологічного супроводу молодих викладачів, що включає не лише індивідуальні консультації, але й групові сесії, арт-терапевтичні майстерні, профілактику вигорання та створення *peer-support*-груп. Запровадження адаптаційних центрів із відповідними сервісами може суттєво знизити ризики дезадаптації та втрати кадрів.

Вагомим напрямом практичного застосування результатів є впровадження цифрових модулів і симуляційних платформ. Зокрема, йдеться про розробку інтерактивних репозиторіїв кейсів на основі бойового досвіду, віртуальних кімнат тактичного аналізу, використання штучного інтелекту для адаптації навчального контенту до індивідуального профілю слухача. Створення цифрового паспорта викладача з фіксацією динаміки його адаптації, досягнень і рефлексивних практик також може стати інноваційною управлінською практикою.

Крім того, дослідження закладає основи для переосмислення кадрової політики ВЗВО: формування кадрового резерву з урахуванням адаптаційної спроможності, гнучке планування професійних маршрутів, реалізація стратегій внутрішньої мобільності та трансдисциплінарного розвитку молодих педагогів. Інтеграція результатів дослідження в державні освітні політики дозволить уніфікувати підходи до підтримки педагогів із бойовим досвідом і підвищити якість вищої військової освіти загалом.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Адаптація молодих викладачів у ВЗВО – багатовимірний процес, що потребує цілісного підходу, який охоплює психологічну підтримку, розвиток цифрової та андрагогічної компетентності, залучення бойового досвіду та підтримку наставництва. Успішність адаптації залежить від створення сприятливого освітнього середовища, що підтримує рефлексію та професійне зростання.

Крім того, ефективна адаптація забезпечує поступове формування нової педагогічної ідентичності, трансформацію мотиваційних орієнтирів, а також розвиток стратегічного бачення своєї ролі в системі військової освіти. Важливо, щоб процес адаптації супроводжувався не лише інституційною підтримкою, а й особистісною ініціативою викладача щодо саморозвитку, рефлексії та відкритості до нових викликів. Формування культури педагогічного наставництва, підтримка неформальних горизонтальних зв'язків, розвиток внутрішніх ресурсів особистості – все це має стати основою освітнього середовища у ВЗВО.

Водночас важливо забезпечити адаптаційний менеджмент на рівні інституційної політики, з урахуванням комплексного моніторингу викладацької ефективності, психологічної стійкості та готовності до інноваційної діяльності. Необхідним є системне впровадження практик наставництва, підготовка відповідних кадрів, а також розробка програм підтримки ментального здоров'я викладачів.

Успішна адаптація молодих викладачів виступає запорукою інноваційного оновлення всієї системи військової освіти в умовах гібридної війни та соціальної турбулентності. Вона сприяє не лише збереженню професійного ресурсу, а й формуванню нової генерації педагогів, здатних до стратегічного мислення, гнучкої трансформації й професійної мобільності.

Подальші наукові розвідки можуть бути спрямовані на:

✓ розробку автоматизованої системи моніторингу адаптованості;

✓ порівняльний аналіз моделей адаптації в країнах НАТО;

✓ оновлення освітніх програм із урахуванням бойового досвіду;

✓ експериментальне впровадження моделей наставництва в польових умовах;

✓ створення віртуального центру підтримки викладачів з бойовим досвідом;

- ✓ вивчення взаємозв'язку адаптаційного ресурсу з рівнем академічної успішності курсантів;
- ✓ моделювання цифрових кейсів адаптації в системі підвищення кваліфікації.
- ✓ аналіз динаміки трансформації професійної ідентичності викладачів після участі в бойових діях;
- ✓ створення педагогічних карт ризиків і ресурсів адаптації;
- ✓ впровадження мультиагентних моделей підтримки на основі нейромереж.

ЛІТЕРАТУРА

- Андрущенко, В. П. (2021). Система вищої освіти в умовах трансформаційних змін: виклики і перспективи. *Освіта і управління*, 3(26), 5–12 (Andrushchenko, V. P. (2021). The higher education system in the context of transformational changes: challenges and prospects. *Education and Management*, 3(26), 5–12).
- Васильєв, О. А. (2022). Методологічні засади військово-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів. *Військова освіта*, 1(45), 37–42 (Vasylyev, O. A. (2022). Methodological principles of military-pedagogical training of future officers. *Military education*, 1(45), 37–42).
- Гончарук, І. В. (2021). Наставництво у вищій військовій школі як засіб професійної адаптації молодих викладачів. *Освітній дискурс*, 4, 91–98 (Honcharuk, I. V. (2021). Mentoring in a higher military school as a means of professional adaptation of young teachers. *Educational discourse*, 4, 91–98).
- Данилюк, М. І. (2022). Формування педагогічної компетентності в офіцерів-новачків у системі військової освіти. *Наука і освіта*, 5, 56–60 (Danylyuk, M. I. (2022). Formation of pedagogical competence in novice officers in the military education system. *Science and education*, 5, 56–60).
- Карамушка, Л. М. (2020). *Психологія професійного розвитку: сучасні підходи до підтримки персоналу в умовах кризи*. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України (Karamushka, L. M. (2020). *Psychology of professional development: modern approaches to supporting personnel in times of crisis*. Kyiv: G. S. Kostyuk Institute of Psychology, National Academy of Sciences of Ukraine).
- Колеснікова, О. В. (2020). Професійна адаптація молодих викладачів у вищих навчальних закладах: теоретико-методологічний аналіз. *Вісник НАПН України*, 1, 84–90 (Kolesnikova, O. V. (2020). Professional adaptation of young teachers in higher educational institutions: theoretical and methodological analysis. *Bulletin of National Academy of Sciences of Ukraine*, 1, 84–90).
- Кузьменко, А. М. (2023). Цифрові інструменти в освітньому процесі ВВНЗ: можливості для адаптації молодих викладачів. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 91(1), 22–30 (Kuzmenko, A. M. (2023). Digital tools in the educational process of higher educational institutions: opportunities for adaptation of young teachers. *Information technologies and teaching aids*, 91(1), 22–30).
- Ромашко, В. М. (2023). Трансформація військової освіти в умовах воєнного стану: системні виклики та відповіді. *Військово-науковий вісник*, 2(58), 10–17 (Romashko, V. M. (2023). Transformation of military education under martial law: systemic challenges and responses. *Military scientific bulletin*, 2(58), 10–17).

- Семенюк, С. П. (2023). Психологічна підтримка у професійному становленні військового педагога. *Практична психологія та соціальна робота*, 1, 42–47 (Semenyuk, S. P. (2023). Psychological support in the professional development of a military teacher. *Practical psychology and social work*, 1, 42–47).
- Семиченко, В. А. (2021). Психологія особистості викладача вищої школи: актуальні виклики і ресурси адаптації. *Психологія і суспільство*, 2, 19–25 (Semychenko, V. A. (2021). Personality psychology of a higher school teacher: current challenges and adaptation resources. *Psychology and Society*, 2, 19–25).
- Черниш, С. О. (2022). Особливості педагогічної діяльності офіцера-викладача: професійна готовність і виклики сучасності. *Збірник наукових праць ХНУПС*, 3(72), 49–55 (Chernysh, S. O. (2022). Peculiarities of the pedagogical activity of an officer-teacher: professional readiness and challenges of the present. *Collection of scientific works of the KhNUPS*, 3(72), 49–55).
- Шевченко, Н. В. (2022). Андрагогічні засади професійного розвитку молодого викладача у військовій освіті. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*, 2(27), 33–35 (Shevchenko, N. V. (2022). Andragogical principles of professional development of a young teacher in military education. *Professional education: pedagogy and psychology*, 2(27), 33–35).

SUMMARY

Samokysh Ivan, Avhustovych Sviatoslav. Professional Adaptation of Young Teachers in Higher Military Education: Challenges and Directions for Optimization.

The article presents an expanded interdisciplinary analysis of the issue of professional adaptation of young instructors within Ukraine's higher military education system. It highlights the deep-rooted difficulties faced during the transition of officers from combat units to academic roles, considering the changing landscape of modern military strategy and educational demands. Psychological, organizational, pedagogical, and social aspects of this transformation are examined in detail. The relevance of applying andragogical approaches, mentoring systems, and digital educational platforms to support adaptation is substantiated. A comprehensive model of professional development is proposed, integrating combat experience into teaching practice. The paper outlines prospects for empirical validation of the proposed solutions and the creation of adaptation infrastructure within military higher education institutions.

Key words: professional adaptation, military education, experience transformation, mentoring, psychological support, andragogy, combat identity, pedagogical reflection.